

המזכה לעובר (ב')

א. הסוגייה בנדה מד.

1. נפתח את השיעור הבא בעיון בסוגיית נדה מג-מד וביחסה לסוגייתנו בב"ב. נבחן, בין היתר, נבחן איזו סוגייה היא הסוגייה המקורית, ובהשלכות של שאלה זו לבעיות פרשניות שהעסיקו את הראשונים.
2. עיין במשנה מג: ובגמרא שעליה. האם הגמרא מביאה ריבוי שאף בן יום אחד כלול בדיני המשנה או שהיא ממעטת עובר? עיים שם מג: תד"ה ומטמא.
3. האם ניתן להבחין בין שתי קבוצות דינים שונות במשנה? האם החלוקה חופפת לאמור ב- 2?
4. ראה את לבטי הרשב"ם בב"ב קמב. ביחס לנוסח הבאת הראיה מהמשנה בנדה.
5. רק חלק מסוגייה זו מצוי בסוגייתנו. האם יש נקודות השקה נוספות? ראה את דיון הרמב"ן בב"ב קמב. ד"ה תא שמע; תד"ה נוחל.

ב. דינוני ר' חיים

הגר"ח עסק במספר מקומות בחיבורו על הרמב"ם במעמדו ההלכתי של עובר.

1. פסק הרמב"ם בסוגייתנו:
 - הלכות מכירה פכ"ב ה"י
 - הלכות תרומות פ"ח ה"ד ובחידושי רבנו חיים הלוי שם.
2. מקדש עוברה:
 - עיין קידושין סב: "כמאן אזלא הא דתניא... ודברי הכל".
 - רמב"ם הלכות אישות פ"ז הט"ז ובחידושי רבנו חיים הלוי
 - להרחבה - קצות החושן סימן ר"ט ס"ק א'.
3. פקוח נפש:
 - עיין בתורת האדם לרמב"ן, בכתבי הרמב"ן, מה' שעוועל, א' עמ' כח-כט.
 - חידושי רבנו חיים הלוי הלכות רוצח פ"א ה"ט.

ג. הפלה מלאכותית

1. סיכום של עיקרי הדיונים בנושא באנציקלופדיה הלכתית רפואית, ב', ערך הפלה, עמ' 47 ואילך.
2. הרב אהרן ליכטנשטיין, "חוות דעת הלכתית". (צילום יסופק).

השיעור

א. הסוגייה בנדה

- בשלהי הסוגייה מובאת ראייה ממשנת נדה. ראשונים העירו על כמה וכמה קשיים המצויים בראיה זו. מסתבר שיש לתלות את מקור הקושי בכך שיחידה זו במקורה נוצרה בנדה והועברה ככל הנראה לב"ב בשלב מאוחר יותר. העירו על כך ראשונים, ונעמוד על הדבר.
- סוגיית נדה עוסקת במשנה המביאה סדרת הלכות הנוהגות בבן יום אחד. כפי שהעירו שם התוס', מסתבר שיש לחלק את גופי ההלכות שם לשתי קבוצות - קבוצה של דינים שהיה מקום לחשוב שנוהגים רק בגדול כנדות, זיבות וכדו', וקבוצה של הלכות בהם הלימוד בא לאפוקי עובר ולציין שנוהגים רק במי שנולד. ברם, בין כך ובין כך, נושא הסוגייה שם אינו עמד עובר אלא מעמד בן יום אחד. בכך נבדלות הסוגיות בנושא היסודי שלהם - סוגיית ב"ב עוסקת בעובר וסוגיית נדה בבן יום אחד. מובן שיש נקודות השקה ביניהן, ואעפ"כ יש לייחס לזה חשיבות, שכן עניינה של סוגיית נדה אינו בליבון מלא של דיני עובר אלא ביישוב המשנה וביאורה. מה שיוצא משם זה שעובר אינו יילוד
- ראשונים העירו על קשיים בסוגייתנו הנובעים מההעברה:
 - * רשב"ם העיר שבכל מקרה יש להקשות קושייה זו ולדון בה, ואף מציע לגרוס האמר רב ששת (לא קיים בכתבי יד).
 - * תוס' ורמב"ן נוטים לראות בזה יחידה אורגנית בב"ב ולכן מציעים שידעו את דינו של רב ששת אך סברו שהיא מייתא ברישא.
 - * תוס' ורמב"ן מעירים מדוע לא הקשתה הסוגייה מפוסל ומאכיל, ותירצו מה שתירצו. יש לומר שהסוגייה כאן לא מיצתה את כל הראיה מנדה אלא הביאה חלק מהסוגייה, כשמסתבר שבחרה לא להביא יחידה זו שכן אינה משתבצת בב"ב.
 - * הערת הר"י מיגאש לגבי אי הבהירות ביחס לשאלה האם הסוגייה בנדה היא כר"י. נכון לומר שדבריה נאמרו מתוך הקשר נדה בלי למצות את ההיבטים של ב"ב. מכוח זה מחדש הר"י מיגאש שעובר זוכה לכשיילד רק אם סופו לחיות אך בנפל זוכה מיד. כפי שהעיר הרמב"ן בירושלמי מפורש ההפך. הסברה בירושלמי - עובר הינו תחלת חיים, אך רק אם יחיה. לר"י מיגאש עובר בפני עצמו כבר נחשב חי אלא שהעובדה שיגיע לרמת חיות גבוהה יותר מפקיעה את מעמדו כעובר. חשוב שהדגיש שהר"י מיגאש אמר כן מכוח הקושי הטקסטואלי אך נקודת המוצא שלו לא היתה סברה.

ב. דיוני הגר"ח

- הלכות תרומות - הגר"ח עוסק בשאלת פירוש פסקי הרמב"ם ביחס למעמד עובר בתרומה. נטייתו היא לומר שאכן הוא לא זוכה בקניין ממון בירושה אך שיש לו שם יורש ובזה סכי להפקיע יורשים אחרים ולכן אינו מאכיל אך לא ירושת אחים ולכן אינו פוסל. הגר"ח מודע לחידוש ולכן בודק האם מושג כזה ייתכן, וכמו"כ בודק מול הסוגיות וטוען למח' בין נדה ובין יבמות, כאשר ב"ב ניצבת בתווך - יש בה סתירה פנימית שהדרך ליישבה היא הצעתו. נבאר שהיסוד הטקסטואלי של דבריו הוא חוסר האחידות של הסוגיות וכפי שנתבאר, כאשר הסתירה הפנימית בב"ב מושכת ע"י הנימור שנוצר מצירוף יחידות שונות. הרמב"ם פשוט משקף את המקורות.